

Author: Zombor, Gábor

Affiliation: Budapest University of Technology (BME)

Title: HYBRID COLLAGE CITY LIFE-PICTURE-

Citation: Metszet, Vol 15, No 4 (2024), pp 44-49,

<https://doi.org/10.33268/Met.2024.4.6>

Received: 10 June 2024

Accepted: 14 June 2024

Published: 24 July 2024

BUDAPEST UNIVERSITY OF ECONOMICS, BUDAPEST,
HUNGARY; ARCHITECTS: PÉTER GEREBEN and BALÁZS
MARIÁN

A well-functioning library wing defines the spaces around its core without need for overelaboration, visual games or recently seen architectural over exaggeration of forms. The building itself, with its rationality, fine details and reliable dimensions, is what every real public building would like to be: natural and self-explanatory. These clear things seem to need no words. Overall, the house is like a Swiss watch: it runs quietly, perfectly and accurately, reliably showing the local time.

01

HIBRID KOLLÁZS

VÁROSI ÉLET-KÉP-SZŐTTES

BGE KÖNYVTÁR ÉS HALLGATÓI KÖZPONT | BUDAPEST

A KÖNYVTÁR KÉPE

—Antonello da Messina Szent Jeromosa az ő dolgozószobájában* a maga negyvenhatszor harminchét centiméterével különleges összefoglaló kerete lehet mindannak, ami manapság írás és ember, humanizmus és építészet kapcsán, könyvtártervezés ürügyén eszünkbe jut. Sokat idézett kép ez a téma esetében, nem véletlen szerepel a szerzői válogatás előképei között, hiszen mint kép, előkép különleges sűrítménye, képi kódrendszere a sokszor temetett, mégis köztünk élő Gutenberg-galaxis** jellemzően építészeti összefüggéseinek. Ahogy az

írásbeliség nem törölte az emlékezetet, a nyomtatott szöveg megjelenése a képiességet, [i] a film a színházat vagy a video a rádiózást***, az építészetben való gondolkozás sem leli halálát korunk fullasztó vizuális ködtengerén. Hanem változásra képes, gyengéd eszközrendszerével új keretbe szervezi életünket, és megtart valamit magunkból, ami eszközeink folyamatos változásának sodrában is konstans. Talán ezért szerettem meg olyan könnyen a Gereben–Marián építészpáros könyvtárépületét: mert számomra nem arra ad választ, milyennek kell lenni egy könyvtárnak ma vagy akár holnap, hanem azt fogalmazza

- 01 A könyvtár bejárat
zónájában a campus
kertjének egybeolvadása
a Bagolyvár utca köztéréivel
- 02 Az új könyvtárszárny és
a meglévő kollégiumépület
a bejárat irányából,
előtérben a BIBLIOTHECA
felirat, mint kerékpártároló

02

ÉPÍTÉSZ | ARCHITECT
Gereben Péter, Marián Balázs

FOTÓ | PHOTO
Danyi Balázs

SZERZŐ | AUTHOR
Zombor Gábor DLA

meg nagyon érthetően, higgadt, barátságos terek és kapcsolatok által: milyennek kell lennie az építészetnek, ha fenn akar maradni. Ma vagy akár holnap.

HARMADIK HELY

— Ray Oldenburg**** városszociológus értelmezésében az otthon és a munkavégzés tereit harmadik helyként [2] egészítik ki a város közösségi terei, gyülekezőzónái, a társadalmi interakciók terei, melyek nélkülözhetetlen helyszínei életünknek. A harmadik hely jelenléte különösen felértékelődik, átértelmeződik korunkban, amikor az online életvitel révén eltűnnek a térhatárok és az eredetileg jól elkülönülő téri minőségek feloldódnak, össze-mosódnak. A modern kori tervezettség által elveszett építészeti minőségek és helyek a digitalizáció sodrásában további alakuláson esnek át. Az eltérő karakterek áthelyeződnek, egymással fedésbe kerülnek, összekeverednek.

01

Semmi nem ott van, ahol régebben kerestük, és minden lehet máshol is. A nem-helyek helyett nem-ott-helyeket találunk. A szerzőpáros könyvtárbővítéssel kapcsolatos alapvető szándékán érződik, hogy az egyetemi térhasználók, bentlakásos kollégisták és a városlakók számára a jól olvasható kollázstér létrehozása lényegi szempont volt. Nemcsak jól működő könyvtári szárny létrehozását tűzték ki célul, nemcsak a józan építészeti térszervezést, a közlekedési rendszerek optimalizálását, hanem olyan mikrokörnyezet kidolgozását is, mely harmadik térként tudja magába fogadni az egyetemi hallgatóság pillanatnyilag nélkülözött otthontereit, egyesítve a munkavégzés, elmélyülés tereivel. Ahogy a könyv a világot sűríti, úgy koncentrálja a könyvtártér és az azt kiszolgáló közösségi zóna a világban való jelenlét, az otthon mint kitüntetett hely érzetét minden tanulni vágyónak. A tervezők számára alapvető fontosságú volt a tér identitásképző

03

szerepe: térrel helyet teremteni. Egyetemi hallgatóknak a tanulás tereként másodlagos, fogadott otthont, ahonnan nem kell az első péntek délutáni vonattal hazasietni, ahova le lehet sétálni zokni-papucsban, bögre teával a kezükben, ahol minden és mindenki jelen van, mely egyfajta harmadikként áll középen az otthon és a tanulás terei között.

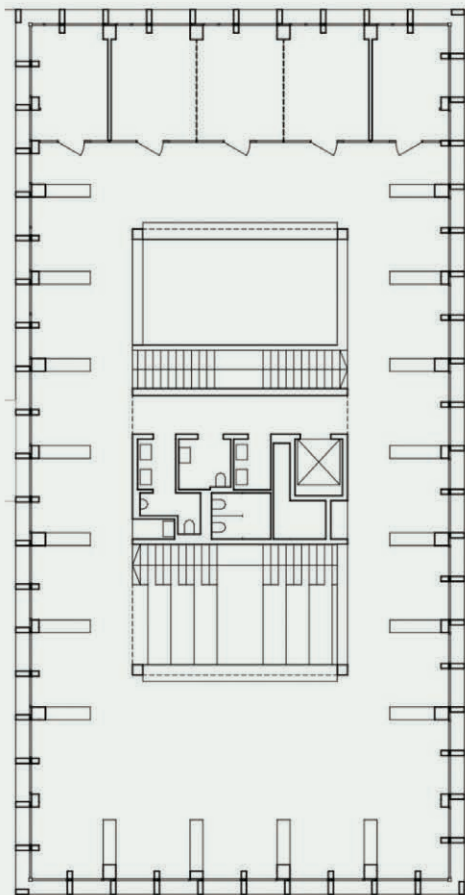
HATÁROZATLANSÁGI ELV - HIBRID TEREK

— Ez a harmadikként szerzett köztesség, amely finoman befűzi a könyvtár tereit a mindennapokba, hozzátapad a hivatalosan vett oktatási terekhez, és elválaszthatatlan részét képezi az egyetemi lakozásnak, gondolkozásnak. [3][4] Meghatározhatatlan kiterjedésű helyként**** van jelen az oktatás épületeiben. Ez az a határozatlanság, amely kiegyensúlyoz, összeköt bennünket észrevétlenül. Érdekes megfigyelni, hogy a könyvtárbővítés, mint a közvetlen kampuszterület beépítési struktúrájának gondosan komponált additív eleme, tágabb városi összefüggés részeként is tökéletesen illeszkedő, helyén való egység.

A terület nagy léptékű városépítészeti fejlesztései az '50-es, '60-as évekre nyúlnak vissza. A hetvenes években beépülő egyetemi (akkoriban Külkereskedelmi Főiskola [5]) fejlesztési terület önmagában köztes helyzetet képvisel városszerkezetileg.

— Délnyugati irányban a Róna utca menti kertvárosi övezet pontházaz, nőtt szertelensége, északkelet felé pedig az ötvenes évek szocialista-realista építészetének klasszikus geometriájú városszerkezete övezi szigorú tengelyességével, kimérttségével – mai szemmel irigylésre méltó léptéktartó eleganciájával. A Kerepesi út mentén kialakított lakózóna meanderszerű beépítési mintázatára jellemző volt, hogy félprivát belső kerteket teremtve az épületek külső, zárt térfalai jelentettek szétválasztást a városias, forgalmas szocialista főutca és a belső, védett park között.*****

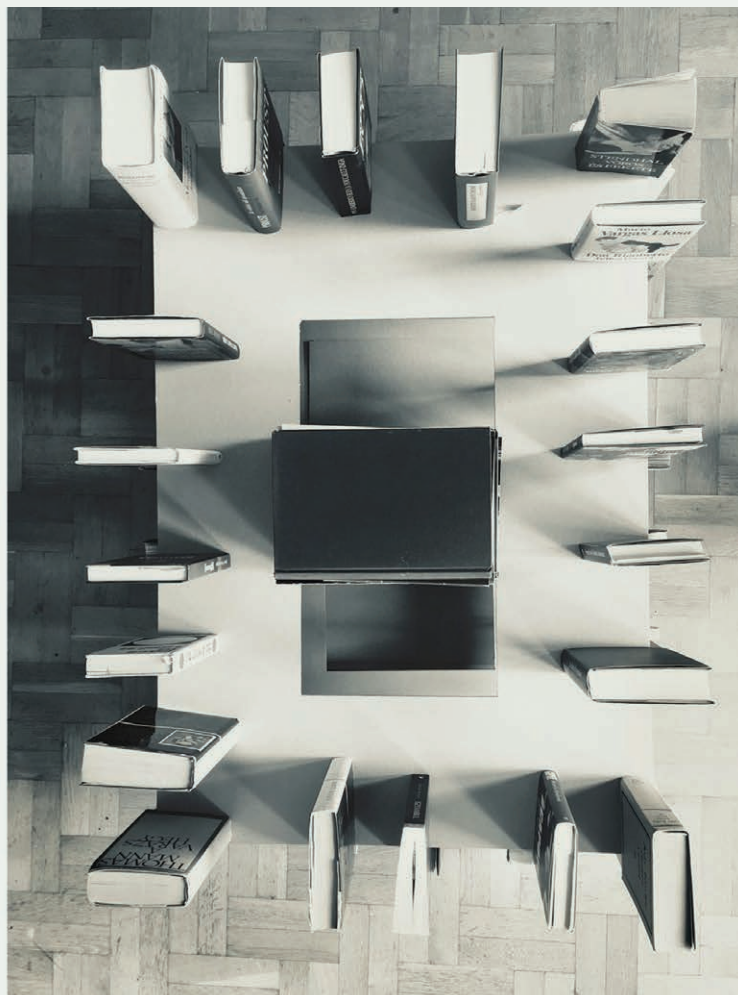
— Szemben ezekkel a szomszédos, karaktereiben eltérő városi minőségekkel, a tervezőpáros a BGE új könyvtáráépületének tervezésekor a csatlakozó kollégiumi és az oktatási épületek térkapcsolatait is újraírta:

04

03 Az egyetemi könyvtár tere: könyvespolcok mint térstrukturáló elemek

04 Könyvtárszínti alaprajz és a tervpályázati makett (fotó: Marián Balázs)

kerítésbontással tette közterületté az épületkomplexum addig zárt előkertjeit, összemosva az eltérő városi minőségeket, meghatározatlanná téve a hely, az egyetemkert, az oktatási zónák kezdetét és végét. Ez a fajta összemosás, funkcionális multiexpozíció, a terek – a belső terek szervezésén is folytonosan tetten érhető – hibrid használata teszi fenntarthatóvá, egy nehezen jósolható jövő számára távolatilag is használhatóvá, nem utolsósorban – esetünkben szóképszerűen is – gazdaságossá az építészeti kompozíciót. Ennek az összetett többcélúságnak különösen szép manifesztuma már a bejáratnál fogad bennünket a biciklitárolónak használt BIBLIOTHECA felirat formájában.

05

02

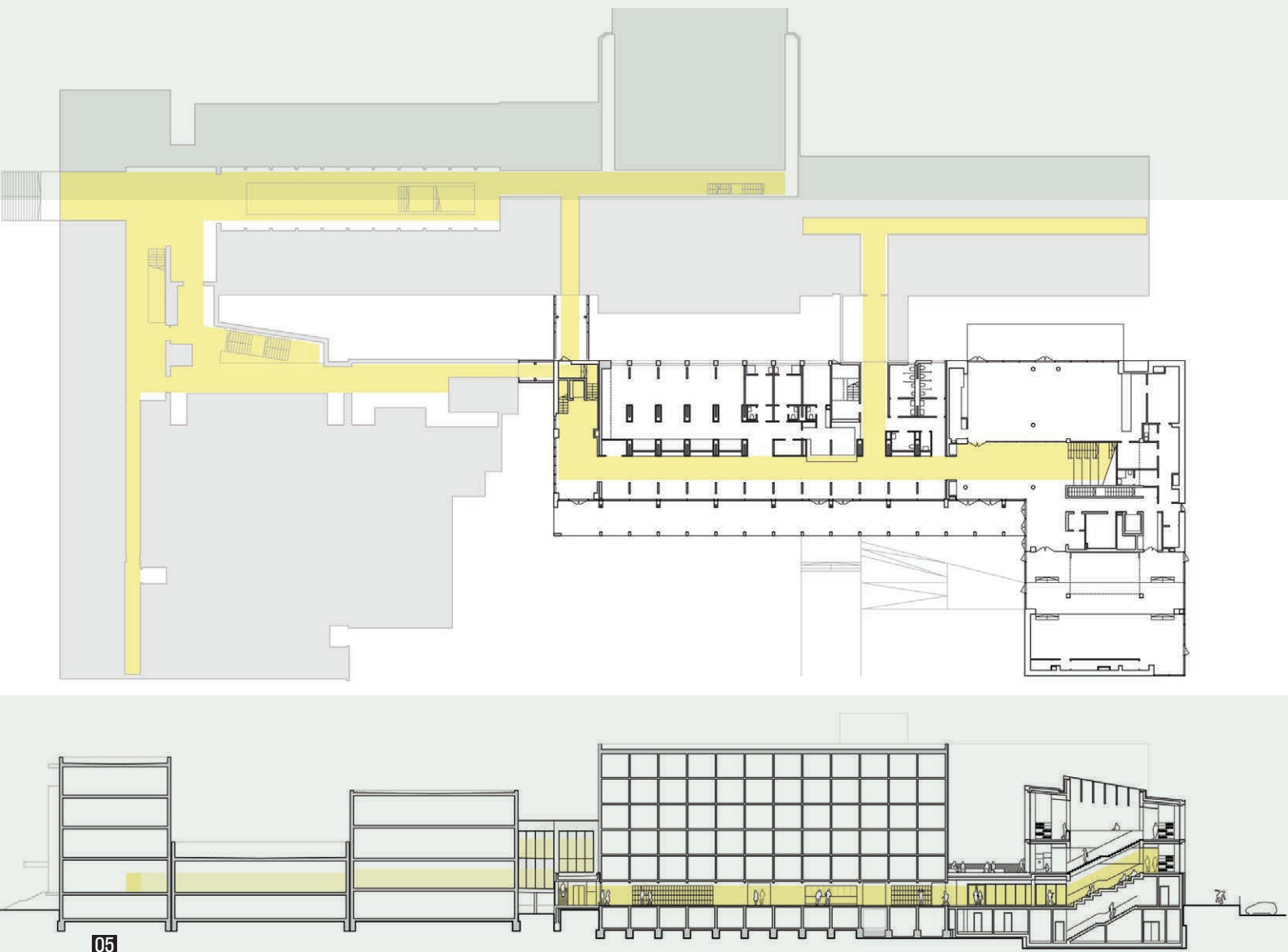
A FOLYAMAT

—A terek szervezésén, életszerű, részletgazdag és használatban visszaigazolt kialakításán érződik az folyamatépítész, mely a Gereben–Marián építészpáros közreműködésével tette térben és időben az egyetemi komplexum integráns részévé a könyvtárépületet. Nagyon fontosnak tartom – és különösen igaz ez az

oktatás tereinek kialakításakor –, hogy a terek illeszkedjenek egy összetett időbeli folyamathoz, és a fent emlegetett hibrid jellegükből fakadóan az időszám különböző pontjain életszerűen más-más jelleget öltve tudjanak változó elemei lenni a kompozíciónak. Ez a folyamatjellegű, időbelileg dinamikus rendszer magát a tervezést is folyamatként feltételezi, hiszen a terek nem intuitív, hanem iteratív módszerrel nyerik el végső alakjukat, karakterüket. Az eredmény ugyanakkor nem statikus, lezárt állítás formájában, hanem továbbírható, változékony, nyitott struktúráként áll előttünk, alakul velünk tovább.

A HÁZ KÉPE

—A Gereben Marián Építészek által tervezett könyvtár bővítés számtalan lényegi építészeti megfontolást tartogat, és alapja lehet sok további dilemmának, melyek átfogóan mutatnak utat a jövő középület-tervezésének. Az átfogó jövőképtől és minden további dilemmától függetlenül, a ház tényleges terei önmagukban is lenyűgözőek: át gondoltak, gazdaságosak, léptéktartóak.

- 05 Az egyetemi campus vezérszinti alaprajza és hosszmetsete az átalakított közlekedőrendszerrel
 06 A könyvtári szárny központi lépcsős közösségi tere

—Az eredeti pályázati kiírásban szereplő programot jóval meghaladta az az építészeti gondoskodás, amellyel az 1972-ben megkezdett Buzogány utcai épületszárny mögött felsorakozott, az elmúlt negyven év hozzáépítéseivel átláthatatlan komplexummá bonyolódó teljes kampuszterületet a szerzők kezelték. Finom, sebészi pontosságú beavatkozásokkal tettek újra átjárhatóvá tereket, kötötték össze addig nehezen megközelíthető épületrészeket, egyben akadálymentessé téve az egész épületegyüttest.

—Az egyértelműnek tűnő lépések ugyanakkor a maguk egyszerű módján kínálták az addig hiányzó közösségi használat lehetőségét: a Bagolyvár utcát kísérő, külső átkötő közlekedőnek is használt, jó léptékű árka-dor fedett-nyitott köztes térként, a belső közösségi terek külső kiegészítéseként folyamatos hallgatói használatnak örvend.

—Az ezzel párhuzamos belső közlekedő-közösségi sáv az egykori alagútzsalus cellák átkötésével teszi összetetté a teret, hoz létre intim térbővületeket, ugyanakkor hagyja átláthatónak, közös használatúnak ezt a kollégiumot a könyvtárral összekötő belső zónát. Ennek a zónának folytatásaként észrevétlenül érkezi meg a könyvtári

szárny lépcsős terébe, mely egyben a könyvtár átmeneti, felülvilágított belső magjaként szervezi a könyvtárszárny további térkapcsolatait.

—A homlokzat mentén felsorakozó emeleti olvasóterek cellás kialakítású olvasóöblei némi intimitást biztosítva adják az egyéni tanulás tereit. Ezek a privát elmélyülést nyújtó terek oldódnak fel a végeken nyitott olvasótérre, illetve a kollégium felé eső oldalon hangszigetelt kiscsoportos tanulótérrekké. A jól átgondolt tereket finom belsőépítészet kíséri. Az anyagválasztások, a bútorozás, a világítótestek visszafogottak, és kellőképpen semleges atmoszférájú, de izgalmas tereket határoznak meg az olvasáshoz, tanuláshoz, csoportos kutatáshoz egyaránt.

—Talán azért maradt a végére ez a felsorolásjellegű bemutatás, mert bár a terv számtalan gondolat forrása, a ház maga normalitásával, finom részleteivel és megbízható kimértiségével olyan, amilyen minden igazi középület szeretne lenni: természetes és magától értetődő. Ezek az egyértelmű dolgok mintha nem igényelnék a szót. Pedig nagyon is érdemes róluk beszélni. A ház összességében mint egy svájci óra: halkan, tökéletesen és pontosan jár, megbízhatóan mutatja a helyi időt.

06

03

04

01

06

MEGJEGYZÉSEK

* A kép megtekinthető: <https://www.nationalgallery.org.uk/paintings/antonello-da-messina-saint-jerome-in-his-study>

** Herbert Marshall McLuhan kanadai irodalomtörténész 1962-ben jelentette meg Gutenberg-galaxis című művét, amely a könyvnyomtatás feltalálása óta eltelt hat évszázadot vizsgálva jut arra a megállapításra, hogy az emberiség könyvek körében töltött esztendei meg vannak számlálva.

*** Vö The Buggles „Video Killed the Radio Star” című (1979) szintipop dalszerzeményének mondanivalóját, mely a technológiai fejlődés kulturális összefüggéseivel kapcsolatos állásfoglalás.

**** Ray Oldenburg (1932–2022) amerikai városszociológus, aki a gyülekezőhelyek és informális városi közösségi terek fontosságának szószólója.

***** „A hely paradoxonszerű általános tulajdonsága, hogy pontosan behatárolható, de határai nincsenek. [...] Ez a »behatárolt határtalanság« a hely egyik lényegi és legfontosabb általános tulajdonsága.” (Cságoly Ferenc habilitációs téziszfüzete, III. tézis, 1999)

***** „Az alapfokú közintézmények együttes biztosítása elemi közösségi igényekkel is fellép, aminek építészeti is jelentkező konzekvenciái vannak. A funkció szerinti városszerkezeti egység kompozicionális egységet is kíván. Ez kifelé bizonyos elkülönülésben, befelé pedig az összefüggés építészeti kifejezésében nyilvánul meg.” [6]

IRODALOM / REFERENCES

- [1] Major, György: „Kulturális épületek”, in Cságoly Ferenc (ed): *Középületek*, Terc, 2004, pp 170–171.
- [2] Oldenburg, Ray: *The Great Good Place*, Marlowe, 1999.
- [3] Kerékgyártó, Béla: A modern otthontalanság, in: *Arc* 2001/6, Gyorsjelentés Kiadó, Budapest 2001.
- [4] Heidegger, Martin: Építeni, lakni, gondolkodni, in: *Arc* 2001/6, Gyorsjelentés Kiadó, Budapest 2001.
- [5] Budapesti Gazdasági Egyetem [Wikiwand-szócikk], hozzáférhető: <https://www.wikiwand.com/hu/Budapesti_Gazdas%C3%A1gi_Egyetem> [utolsó belépés: 2024-06-14].
- [6] Heim, Ernő – Brenner, János: „A budapesti lakásépítés néhány városrendezési és építészeti kérdése”, *Magyar Építőművészet*, Vol 3, No 1–2, (1954), p 16.

MEGBÍZÓ: Budapesti Gazdasági Egyetem | GENERÁLTERVEZÉS: Gereben Marián Építész Kft. | ÉPÍTÉSZ MUNKATÁRSÁK: Bódi Gergely Gergő, Dormán Miklós, Hajnal Ödön, Ivicsics Júlia, Kovács Júlia, Percz Gábor, Tábi Sára, Ábrahám-Fűrűs András | TARTÓSZERKEZET: Romits Gábor (R.H.K. Kft.) | ÉPÜLETGÉPÉSZET: Mészáros Olivér (Mevaplan Team Mérnökiroda Kft.) | ÉPÜLETVILLAGOSSÁG: Ivanics Zoltán, Nagy Olivér (Provill Kft.) | TŰZVÉDELME: Decsi György (Fireeng Kft.) | KÖRNYEZETRENDEZÉS: Mohácsi Sándor, Polareczki Dóra (S73 Kft.) | KONYHATECHNOLÓGIA: Gauland András (Teco-Gastro Bt.) | FORGALOMTECHNIKA: Rhorer Ádám (Közlekedés Kft.) | AKADÁLYMENTESÍTÉS: Kormányos Anna | BELSŐÉPÍTÉSZET: Ivicsics Júlia (Gereben Marián Építész Kft.), Göde András, Horváthné Maróti Katalin, Király Edina (Kroki Kft.) | INFOGRAFIKA: Hegyi Béla | KIVITELEZŐ: Laterex Építő Zrt. | A CAMPUS EREDETI TERVEZŐJE: Szabó Attila (Köztí), 1974–1982